

ESSA

Eurasian Social Sciences Association

**Eurasian Academic
Research Journal**

MULTILINGUAGE SCIENCE JOURNAL

2018. № 6 (24)

Yerevan 2018

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief

Stefanchuk Mykola

PhD (Law), Associate Professor, Honored Lawyer of Ukraine. Taras Shevchenko National University of Kyiv

Executive editor

Harutyunyan Robert

President of Eurasian Social Science Association

Deputy Editors

Dovhan Valerii

Doctor of Science (Public Administration), Associate Professor.
Ukrainian Doctors Assembly of Public Administration

Kalaur Ivan

Doctor of Science (Law), Associate Professor. Ternopil National Economic University

Kulynych Roman

Doctor of Science (Economics), Professor. Khmelnytsky University of Management & Law

Editors

Etel Leonard

Doctor Habilitatus (Law), Professor.
University of Bialostok

Havryliuk Ruslana

Doctor of Science (Law), Associate Professor.
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Hryniak Andrii

Doctor of Science (Law), Professor.
Research Institute of Private Law
and Entrepreneurship.
National Academy of Law Sciences of Ukraine

Kostytskiy Vasyl

Doctor of Science (Law), Professor,
Academician of National Academy of Legal Science,
Honored Lawyer of Ukraine.
Ukrainian Lawyers Association

Kresin Oleksii

Doctor of Science (Law), Associate Professor.
V. M. Koretskyi Institute of State and Law,
National Academy of Sciences of Ukraine

Kulynych Omelian

Doctor of Science (Economics), Professor.
Khmelnytsky University of Management & Law

Muzyka Anatolii

Doctor of Science (Law), Professor,
Corresponding Academician of National Academy
of Legal Science

Muzyka-Stefanchuk Oksana

Doctor of Science (Law), Professor.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Patsurkiivskyi Petro

Doctor of Science (Law), Professor,
Honored Lawyer of Ukraine.
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Ruskowski Eugeniusz

Doctor Habilitatus (Law), Professor.
University of Bialostok

Stefanchuk Ruslan

Doctor of Science (Law), Professor.
Corresponding Academician of National Academy
of Legal Science

Sviatotskiy Oleksandr

Doctor of Science (Law), Professor,
Academician of National Academy of Legal Science,
Honored Lawyer of Ukraine

Voloshyn Yurii

Doctor of Science (Law), Professor,
Honored Lawyer of Ukraine.
Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine

Babii Iryna

PhD (Economics), Associate Professor.
Khmelnytsky National University

Butenko Andrii

PhD (History), Associate Professor.
European University

Harutyunyan Lusine

MIP (Law, Intellectual Property).
Eurasian Social Science Association

Ilikchiieva Kateryna

PhD (Law).
Kyiv National Economics University

Kojoyan Hripsime

PhD (Law), Associate Professor.
Russian-Armenian University

Khomenko Mykhailo

PhD (Law).
Association of Civil Lawyers of Ukraine

Levkiskiy Bohdan

PhD (Law), Senior Researcher.
Research Institute of Private Law
and Entrepreneurship,
National Academy of Law Sciences of Ukraine

Rozbko Oleksandr

Doctor of Science (Economics), Associate Professor.
Institute of Postgraduate
& Continuing Education
Taras Shevchenko National University of Kiev

Sargsyan David

PhD (Law).
European Regional Educational Academy

Shoshin Sergey

PhD (Law), Associate Professor.
N. G. Chernyshevsky
Saratov National Research University

Stepanyan Ani

PhD (Law).
Eurasian Social Science Association

Vybovskiy Dmytro

PhD (Law), Associate Professor.
Khmelnytsky University of Management & Law

CONTENTS

Sukhonos V. V., Sukhonos V. V.-jr. Control Branch of Powers: the Institutional Embodiment	6
Muzyka-Stefanchuk O. A. Transparency as a Principle of Good Governance in the Field of Taxation (in the Context of the Association Agreement Between Ukraine and the EU)	15
Stefanchuk M. M. Enforcement of Several Executive Documents in Respect of One Debtor: Legal Certainty	21
Berestova I. Communications Between Constitutional Procedure and Civil Process in the Context of the Doctrine of Judicial Law	29
Babiuk M. P. The Main Theories of Corporate Personalities and Their Influence on Development of Higher Educational Establishments	37
Tsvietkova Y. V. The Legal Imperial Acts Regulating Freedom of Faith in the Holy Roman Empire at the Lutheran Reformation Start	46
Timchak V. V., Loshak O. S. Problematic Aspects of Conducting Pre-Trial Investigation into the Unlawful Use of Special Technical Means of Obtaining Information	53
Kikalishvili M. V. Psychological Theories of Deviant Behavior: Bibehavioristic Direction	59
Havrik R. O. Problems of the Practice of Revision of Administrative Offense Ruling in Cases of Responsibility of Carriers in the Conduct of International Passenger Traffic	71
Kovalenko A. A. Forms of Implementation of Financial Law Functions	81
Ulitskiy A. G. Promising Directions of Reformation of the Customs Component of the State Fiscal Service of Ukraine	86
Sivak T. V. Developing and Realization of Strategic Communications in Public Administration: Problems and Perspectives	94
Duka V. V. Comparative Analysis of Certain Aspects of Normative Legal Acts Regulating the Procedure of Citizens' Applications in Ukraine and the Republic of Poland	105
Hanciuk T. D. The Functions, Principles and Structure of the System of Information and Analytical Support for the Activities of Local Authorities	111
Ryabets K. A. Establishment of Coastal Protective Strips in Ukraine: Political and Legal Problems	122

CONTENTS

Сухонос В. В., Сухонос В. В. Контрольна гілка влади: інституціональне втілення	6
Музика-Стефанчук О. А. Прозорість як прояв принципу належного управління у сфері оподаткування (у контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС)	15
Стефанчук М. М. Виконання кількох виконавчих документів щодо одного боржника: правова визначеність	21
Берестова І. Е. Взаємозв'язок конституційного провадження і цивільного судочинства в контексті доктрини судового права	29
Баб'юк М. П. Основні теорії юридичних осіб та їх вплив на розвиток вищих навчальних закладів	37
Цвєткова Ю. В. Правові загальноімперські акти, що врегульовували свободу віросповідання в Священній Римській імперії на першому етапі поширення лютеранства	46
Тимчак В. В., Лошак О. С. Проблемні аспекти проведення досудового розслідування за фактом незаконного використання спеціальних технічних засобів отримання інформації	53
Кікалішвілі М. В. Психологічні теорії девіантної поведінки: біхевіористичний напрям	59
Гаврік Р. О. Проблемні питання практики перегляду постанов у справах про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень	71
Коваленко А. А. Форми реалізації функцій фінансового права	81
Уліцький А. Г. Перспективні напрямки реформування митної складової Державної фіскальної служби України	86
Сивак Т. В. Разработка и реализация стратегических коммуникаций в публичном управлении: проблемы и перспективы	94
Дука В. В. Порівняльний аналіз окремих аспектів нормативно-правових актів, що регулюють процедуру звернення громадян в Україні та Республіці Польща	105
Ганцюк Т. Д. Функції, принципи та структура системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів влади	111
Рябець К. А. Встановлення прибережних захисних смуг в Україні: політико-правові проблеми	122

УДК 342.5+321.015+343.163

Сухонос Віктор Володимирович

*Голова Вченої Ради
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, професор*

Сухонос Володимир Вікторович

*Завідувач кафедри конституційного права,
теорії та історії держави і права
Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, професор*

**КОНТРОЛЬНА ГІЛКА ВЛАДИ:
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ВТІЛЕННЯ**

Sukhonos V. V., Sukhonos V. V.-jr. Control Branch of Powers: the Institutional Embodiment

Abstract. This article is devoted to the scientific and legal review of the problems of the functioning of the institutional mechanism of separation of powers. The possibility of transforming the judicial power into a control one is under consideration. The main attention is paid to the prosecutor's office as the most likely institutional embodiment the control branch of powers. In particular, the article reviews the history of the prosecutor's office and its current state.

Key words: *Separation of Powers, Control Branch of Powers, Public Prosecutor's Office, legislative power, executive branch, judiciary.*

Якщо влада — це здатність і можливість суб'єкта влади нав'язувати свою волю об'єкту влади, то державна влада — це здатність і можливість держави нав'язувати свою волю об'єкту державної влади.

В Україні, згідно ч. 1 ст. 6 Конституції, державна влада «здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову» [9].

Витоки такого поділу влади слід шукати в першоджерелах класиків політичної філософії: Аристотеля, Дж. Локка, Ш. Л. Монтеск'є, І. Канта та ін. Так, зокрема, Аристотель у своєму творі «Політика» зазначав: «У будь-якому державному устрої... основних частин

три... Ось ці три частини: перша — законодорадчий орган, що розглядає справи держави, друга — посади (які саме повинні бути посади, чим вони повинні займатися, яким повинен бути порядок їх формування), третя — судові органи» [2, с. 514–515].

Фактично, Аристотель вивів так званий інституціональний поділ влади, коли законодавча, виконавча і судова влада вручаються відповідним органам (структурам).

Але найбільшого піку ідея інституціонального поділу влади була викладена в працях американських мислителів. Так, перший міністр фінансів США Олександр Гамільтон, навіть визнаючи

недоліки існуючих тоді республік, зазначав: «Принцип постійного поділу влади, а саме: запровадження законодавчих стримувань і противаг; заснування судів, в котрих судді зберігають свої посади, поки їхня поведінка є бездоганною; представництво народу у законодавчій владі через депутатів, обраних ними самими, — усе це або цілком є результатами нових відкриттів, або ж основний шлях до їхньої досконалості було пройдено у наші дні. Мова йде про засоби, причому потужні засоби, за допомогою яких можуть зберігатися переваги республіканської форми правління, а її ж недоліки — зменшуватись чи виключатись» [23, с. 73].

Аналізуючи співвідношення одноосібної та колегіальної влади, О. Гамільтон писав: «Більше всіх прославлені ґрунтовністю суджень і справедливості поглядів політики й державні діячі висловилися на користь одного президента і численних законодавчих зборів. Вони з повними на те підставами вважали дієздатність найнеобхіднішою якістю першого, найбільш придатною для одноосібної влади, і аналогічно розглядали численні законодавчі збори найбільш пристосованими для обговорень, держателем мудрості і найліпше розрахованими на завоювання довіри народу, забезпечення його привілеїв та інтересів» [23, с. 459].

Не меншу увагу мислитель приділив і судовій гілці влади: «При уважному розгляді становища різних гілок влади стає очевидним, що в уряді, де вони розділені, судова влада в силу своїх функцій завжди є найменш небезпечною для політичних прав, визначених конституцією, бо у цієї влади найменші можливості для їх порушення або ущемлення. Президент не лише розподіляє блага, але й тримає меч співтовариства. Законодавча влада не тільки розпоряджається скарбницею, але й встановлює правила, що визначають обов'язки і права кожного громадянина. З іншого ж боку, судова

влада не має ніякого впливу ані на меч, ані на скарбницю, не має ані сили, ані багатства суспільства і не може приймати рішень, що тягнуть за собою активні дії. Можна справедливо констатувати, що ця влада не має ні сили, ні волі, а вносить тільки судження і врешті-решт залежить від допомоги виконавчої влади для втілення їх у життя.

Цей неупереджений погляд призводить до деяких важливих висновків. Стає абсолютно ясно, що судова влада слабша з-поміж трьох, вона ніколи не зможе успішно напасти на жодну з двох інших, і потрібно проявити найбільшу турботу, щоб дати їй можливість захиститися від них. Це однаково доводить, що, хоча в окремих випадках суди можуть утискати, від них ніколи не буде виходити загроза свободі народу, поки, як я розумію, судова влада по-справжньому відділена від законодавчої і виконавчої. Я згоден, що про свободу не може бути й мови, якщо судова влада не відділена від законодавчої і виконавчої влади. І це доводить, врешті-решт, що якщо свободі нічого побоюватися однією судовою владою, то вона має всі підстави боятися союзу судової із будь-якою з двох інших влад, бо всі наслідки цього союзу позначаються у встановленні залежності першої від останньої, незважаючи на номінальний і удаваний поділ; при природній слабкості судової влади вона постійно знаходиться в небезпеці підпорядкування, залякування або впливу рівних їй гілок влади» [23, с. 503–504].

Таким чином, саме в працях американських мислителів вперше почала розроблятися проблематика судової влади не як окремої частини виконавчої влади (як у Монтеск'є), а як влади спеціально створеної судової системи.

Проте, в Україні із судовою владою виникли проблеми.

Річ у тому, що, на формування судової влади в США як влади суддів та судових органів вплинуло два чинники. По-перше, особлива роль судових пре-

цедентів в англо-американській правовій сім'ї. По-друге, особлива роль суду як верховного арбітра, що характерно, в основному, лише для Сполучених Штатів Америки. В США, зокрема, існує формула: «Такий-то проти Сполучених Штатів Америки», яка дозволяє судді розглядати державу як своєрідну «приватну особу». Саме за таких умов суд дійсно вирішує суперечки про право.

В Європі ж (і, перш за все, у Франції) держава ще з часів Наполеона I Бонапарта вивела свою владу з-під судового контролю, адже «з того моменту, як влада стала втілювати демократичну волю народу, усе те, що обмежує цю владу, визнається антидемократичним» [15, с. 114]. Якщо в США склалася своєрідна унія адвокатів та громадянського суспільства, то у Франції виник союз бюрократії й технократії, що посилив владу держави над суспільством.

Ось тому в більшості європейських країн існує поділ влади не стільки на законодавчу, виконавчу та судову, скільки на владу партій та владу професійного чиновництва. При цьому суд оголошується незалежним і таким, що підпорядковується лише закону, проте він фактично не є владою.

Україна ж, яка формально сприйняла американський варіант поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову, фактично віддає перевагу вищезгаданій європейській моделі.

Академік НАН України Ю. Шемпученко також акцентує нашу увагу на тому, що Україна є більш схильною до європейської моделі. Зокрема щодо судової влади він свого часу зазначав: «У реформуванні її структури намітилося два шляхи: інтеграційний і дезінтеграційний. Перший передбачає об'єднання усіх судових систем (загальних і арбітражних судів та Конституційного Суду) в єдину систему під егідою Верховного Суду України (американська модель). Другий пов'язаний з існуванням чинних і утворенням нових само-

стійних спеціалізованих судів (німецька модель). Останній варіант був сприйнятий і Концепцією судово-правової реформи в Україні» [25, с. 107].

У зв'язку ж з тим, що існування самостійних спеціалізованих судів є характерним для більшості європейських країн, більш вдалою назвою такої моделі була б європейська.

Щодо неможливості сприйняття Україною американської моделі, то, на нашу думку, цьому є три причини. По-перше, це відбувається тому, що самі суди позбавлені можливості нав'язувати свою волю органам законодавчої та виконавчої влади за допомогою прецедентів. По-друге, внаслідок цього суди не здатні вирішувати суперечки про право між органами законодавчої та виконавчої влади. Фактично роль верховного арбітра при цьому переобирає на себе глава держави [20, с. 73]. І, по-третє, статус судових органів має подвійний характер. Останнє потребує свого пояснення.

Річ у тім, що і в більшості нормативно-правових актів, і в свідомості більшості дослідників суди відправляють правосуддя. Зокрема про це говорить більшість конституцій світу. Як приклад, можна навести конституції України (ст. 124 закріплює, що «правосуддя в Україні здійснюється виключно судами») [9], Польщі (ст. 175 наголошує, що «правосуддя в Республіці Польща відправляють Верховний Суд, загальні, адміністративні та військові суди») [8, с. 196], Росії (ст. 118 визначає, що «правосуддя в Російській Федерації здійснюється тільки судом») [8, с. 239], КНР (ст. 126 встановлює, що «народні суди в межах, передбачених законом, здійснюють правосуддя самостійно») [8, с. 227] та ін., які закріплюють функцію правосуддя виключно за судами. Водночас, і істотна частина дослідників наполягає, що основне призначення судової влади — правосуддя [14, с. 336] або ж вирішення суперечок про право [16, с. 575].

Як нам уявляється означена точка зору здебільшого опирається саме на американський варіант поділу влади, який може розглядати державу як одну із сторін судового процесу, проте він же ж і спрощує принципи поділу державної влади в цілому.

Основна причина такого спрощення, на нашу думку, полягає у ототожненні суду як органу держави і суду як органу державної влади. Як орган держави суд виступає її представником перед громадянами в якості верховного арбітра у випадках суперечок про право. В той же час в області державної влади суд відіграє іншу роль — роль контролера та наглядача за дотриманням органами законодавчої і виконавчої влади, а також громадянами існуючих правових норм. Зокрема, в США Верховний Суд щодо президента та Конгресу реалізує не стільки функцію власне правосуддя чи вирішення суперечок про право, скільки функцію контролю.

Те ж саме стосується й більшості інших країн: судові органи вирішують суперечки про право лише між рівноправними суб'єктами з приводу приватних справ. Саме у цьому випадку суд виступає як *орган держави*. Водночас, як *орган державної влади*, суд відіграє роль контролера, який покликаний наглядати за тим, щоб інші державні органи діяли лише в межах, передбачених законодавством. А тому правосуддя в сфері єдиної державної влади стає однією із форм контролю за діяльністю державних органів. Саме про це свого часу писав видатний китайський філософ і політичний діяч, лідер Націоналістичної партії Китаю (Гоміндан) доктор Сунь Ятсен, наголошуючи на тому, що «Контрольна влада включає судову владу» [19, с. 649].

Виходячи з цього, існування в системі єдиної державної влади, замість судової, контрольної гілки влади є більш прийнятним.

Це має й певні переваги психологічного плану, адже, з одного боку, в Укра-

їні не існує органу, який би однозначно ототожнювався із контрольною владою, як суд ототожнюється із владою судовою, а, з іншого боку, будь-який контроль, на відміну від нагляду, означає можливість державного втручання у випадку порушення правових норм, що безсумнівно, сприятиме нормальному функціонуванню системи органів державної влади.

При цьому, фактично, але, на нашу думку, без будь-якого конституційного чи іншого законодавчого закріплення, до контрольної гілки влади будуть включені не лише судові органи, роль яких у сфері контролю через правосуддя буде досить значною, а й деякі інші (в т. ч. правоохоронні) органи (Рахункова палата, КРУ, Вища рада юстиції, НБУ тощо), які також покликані боротися з правопорушеннями. При цьому, найбільший потенціал в сфері реалізації повноважень контрольної гілки влади має найвідоміший наглядовий інститут — прокуратура.

Вперше цей орган виникає як інститут королівських уповноважених під час судових процесів в період правління Людовика IX (1226–1270 роки). Річ у тім, що у цей період значно зміцніла королівська влада, що мало наслідком потужну судову реформу. Як результат, найважливіші кримінальні та політичні справи стали розглядатися у платному королівському суді.

Прокурори ж були повинні спочатку обслуговувати засідання суду, а потім взагалі готувати письмову частину процесу. Крім того, у ці часи прокурор виступає у якості фіскала — повіреного корони.

У 1265 році римський папа Климент IV обрав французького легіста Гі Мульке юридичним радником короля [4, с. 371]. Саме Гі Мульке можна вважати першим прокурором французького королівства [17, с. 29].

Створена Людовиком IX прокуратура була модернізована його онуком

Філіппом IV Вродливим і проіснувала майже без змін аж до Великої Французької революції [24, с. 25].

Закон 1 грудня 1790 р. котрий створив обраних народом на певний термін судів для спостереження за правильним застосуванням закону і виконанням судових вироків, заснував призначуваних довічно королем членів прокуратури під назвою королівських комісарів; з 1792 р. на них було покладено і підтримання обвинувачення перед судом [24, с. 507].

10 березня 1793 року було засновано Надзвичайний трибунал, частиною якого став громадський обвинувач. У декреті Національного конвенту від 5 квітня 1793 року останній отримав право «затримувати, порушувати переслідування і видавати суду усіх обвинувачених» [18, с. 101] в усіх контрреволюційних актах, усіх злочинах «проти свободи, рівності, єдності та неподільності Республіки, проти внутрішньої та зовнішньої безпеки Держави» [18, с. 98–99], а також в усіх змовах, «що схилиються до відновлення королівської влади, або будь-якого іншого уряду, котрий підриває свободу, рівність і народний суверенітет» [18, с. 99].

Першим громадським обвинувачем Конвент 163 голосами обрав Антуана Кантена Фук'є де Тенвіль [1, с. 249].

Формально Фук'є де Тенвіль не був прокурором. Проте його повноваження у Надзвичайному трибуналі змушують багатьох вчених згадувати саме цю посаду [4, с. 700].

25 жовтня 1795 р. М. Робесп'єр запропонував зробити спробу поділу прокурорських функцій: його комісари республіки в якості варгових закону розслідували злочини, порушували переслідування перед судом і спостерігали за виконанням вироків, а громадські обвинувачі підтримували обвинувачення в публічному засіданні суду. Але вже в 1799 р. ці посади з'єднали в одну — урядовий комісар, а ще через чотири роки вони отримали колишню назву

прокурорів (генеральні прокурори, прокурори республіки) [24, с. 507].

Таким чином, формально інститут прокуратури відроджується вже після приходу до влади Наполеона I Бонапарта. В 1808 році у Франції була запроваджена нова судова система, частиною якої й стала прокуратура як орган публічного переслідування і, разом з тим, «посередницький орган між судом і урядом, очільник судової поліції і орган нагляду за законністю дій посадових осіб судового відомства, який навіть над ними має дисциплінарну владу» [24, с. 30].

Для Наполеона I прокуратура уявлялася засобом урядового впливу на суд, незалежності якого вона протиставлялася; статут 1808 року і закон 20 квітня 1810 р. під впливом цієї думки зовсім відокремили прокуратуру від адвокатури, надали прокуратурі ієрархічний устрій із суворим підпорядкуванням її нижчих членів вищим і, не задовольняючись наданням прокуратурі обов'язків кримінального переслідування, надали їй характеру представника уряду з усіх питань перед усіма судовими органами, вкрай розширивши її функції і підпорядкувавши її нагляду сам суд.

На чолі французької прокуратури стояв міністр юстиції, якому були підпорядковані усі її члени. При судах касаційному і апеляційних перебували генерал-прокурори та їхні товариші, які поділяються на помічників і генерал-адвокатів; останні виступали з усними промовами, на перших була покладена письмова праця. При судах першої інстанції діяли прокурори республіки з їх помічниками і адвокатами республіки. Нарешті, при судах простої поліції функції прокуратури виконувались поліцейськими комісарами.

Внутрішні відносини членів прокуратури визначалися засадами ієрархічної підпорядкованості нижчих вищим і єдності всієї організації. Прокуратура при кожному суді була прокурором, якому підпорядковувались його

помічники. Вся прокуратура мала своїм начальником міністра юстиції. Генерал-прокурор апеляційного суду мав у своєму підпорядкуванні прокурорів республіки свого округу, прокурор республіки — комісарів поліції. Тільки прокуратура касаційного суду була поставлена окремо. При цьому, чини прокуратури не користувалися незмінністю і призначалися начальством: їх зв'язок з адвокатурою було перервано. В ім'я єдності члени прокуратури могли замінити один одного, і дія кожного з них мала таку силу, як би вона виходила від усієї прокуратури [24, с. 507–508].

Згодом прокуратури утворилися в Німеччині, Італії, Австрії та інших країнах [11].

В Росії прокуратура, як орган, виник у 1722 році в результаті трьох указів імператора Петра I. Так, 12 січня запроваджувалися генерал-прокурор і обер-прокурор, які працювали при російському Сенаті, та підзвітні їм прокурори, які діяли в рамках окремих колегій. 18 січня посади прокурорів виникають в надвірних судах. 27 квітня посада генерал-прокурора набуває свого формального статусу в рамках указу «Про посаду генерал-прокурора», яким останній безпосередньо підпорядковується імператору і набуває зверхності щодо Сенату [21, с. 9].

Основною функцією петровської прокуратури був нагляд, судово ж, обвинувальна або позовна діяльність була лише одним із доповнень до функції нагляду, ледь помітним у законі, слабким і незначним на практиці [10, с. 284].

Згодом, за словами В. Ключевського, генерал-прокурор також набув ключового значення і в державному управлінні, адже саме він, а не Сенат «став маховим колесом усього управління» [7, с. 165]. Саме генерал-прокурору були підпорядковані прокурори в судах та колегіях. З іншого боку, усі ці прокурори діяли від імені генерал-прокурора, під його безпосереднім наглядом і за-

ступництвом. Генерал-прокурор надавав указівки підлеглим прокурорам, а останні, в свою чергу, зверталися до нього із доносами та протестами. Усі слушні пропозиції, які виходили як від нижчих прокурорів, так і від самого генерал-прокурора, надсилалися останнім до Сенату. У свою чергу, Сенат під наглядом генерал-прокурора обов'язково повинен був прийняти відповідне рішення щодо зазначених пропозицій.

І хоча формально прокурори призначалися на посади Сенатом, робилося це виключно за пропозицією генерал-прокурора. Сенат же й приймав рішення щодо покарання призначуваних ним прокурорів, тоді як генерал-прокурор та обер-прокурор відповідали виключно перед імператором.

Звісно, Сенат міг заарештувати генерал-прокурора, наприклад, за зраду. Проте застосовувати щодо нього будь-які заходи покарання він був позбавлений [21, с. 11].

У подальшому доля прокуратури багато в чому залежала від правлячих імператорів. І якщо за часів правління Катерини I, Петра II, Анни Іванівни, Петра III, Олександра I та Миколи I цей орган майже не відіграв істотної ролі в функціонуванні державного механізму, то правління Єлизавети Петрівни, Катерини II та Павла I підносили прокуратуру на досить високий рівень. Зокрема, за часів Павла I генерал-прокурор був не просто міністром, а «майже прем'єр-міністром» [6, с. 148].

Звісно, таке становище не було задовільним. Проте, змінити ситуацію стало можливим лише після ліквідації кріпацтва у 1861 році.

Саме тоді, в результаті судової реформи 1864 року, статус прокуратури істотно змінився. Зокрема, прокуратура звільнилася від функції загального нагляду, а її діяльність, в основному, стала обмежуватись судовою сферою. Звісно, наглядові повноваження у прокурорів залишилися, проте це вже був наг-

ляд за дізнанням і слідством. В судових засіданнях прокуратура займалася лише підтриманням державного обвинувачення. За словами В. Сухоноса, «судова реформа 1864 р. створила не тільки новий суд, але й нову систему правоохоронних органів, а найголовніше, нове розуміння й уявлення про законність та правосуддя» [22, с. 87].

Революції 1917 року докорінно змінили державний апарат Російської імперії. Взятвши владу, революціонери спрямували свою ненависть проти дореволюційних карних органів [5, с. 83–84]. У листопаді 1917 року вищезгаданим декретом № 1 «Про суд», були ліквідовані усі судові установи, у тому числі й інститути прокурорського нагляду (ч. I п. 3 декрету) [13].

Звісно, згодом вона відродилася, проте, із розпадом СРСР радянська прокуратура припинила свою діяльність.

При цьому, слід мати на увазі, що протягом тривалого часу, самим фактом свого існування, вона здійснювала вплив на східноєвропейські прокуратури.

Як відомо, після II Світової війни, за радянським зразком, прокуратура була утворена в соціалістичних країнах — Албанії, Болгарії, НДР, Польщі, Румунії, Угорщині, Чехословаччині, В'єтнамі, КНР, КНДР та ін. [11].

З розпадом соціалістичного табору органи прокуратури були істотно реформовані у напрямі гармонізації та зближення прокурорських систем постсоціалістичних країн з аналогічними системами сучасних демократичних держав.

Зокрема, у Словацькій та Угорській республіках прокуратура зберігає орга-

нізаційну відокремленість. У Польській Республіці прокуратура включена до структури міністерства юстиції [3, с. 16].

Цікавим є також правовий статус прокурорських органів. Зокрема, окрім Угорської Республіки, їхня юрисдикція не включає таких функцій як здійснення загального нагляду та самостійне ведення попереднього (досудового) слідства. В Словаччині, Угорщині та Польщі прокурорські органи наділені функціями лише часткового нагляду за дотриманням законодавства та підтримання державного обвинувачення в суді [3, с. 13].

Досить оригінальна ситуація склалася в Чеській Республіці. Вважається, що у 1993 році прокуратура Чехії була ліквідована, а на її місці було створено державне представництво [3, с. 16]. Утім, це заперечується тим фактом, що в країні, станом на 1 січня 2011 року, система органів прокуратури складається з Верховної державної прокуратури, двох вищих прокуратур, 14 регіональних та 86 окружних прокуратур [12, с. 420]. Що стосується державного представництва, то його лише пропонується створити у системі міністерства юстиції. Утім, навіть якщо цей орган вже створено, то, так само, як і прокуратури Словаччини, Угорщини та Польщі, він також наділяється функціями часткового нагляду за дотриманням законодавства та підтримання державного обвинувачення в суді [3, с. 13].

Таким чином, саме прокуратура, серед усіх державних органів, має найбільший потенціал бути інституціональним втіленням контрольної гілки влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алданов М. Фукье-Тенвиль / Марк Алданов // Алданов М. Сочинения : в 6 кн. / Марк Алданов. — М. : Изд-во «Новости», 1994–1996. — Кн. 2 : Очерки. — 1995. — С. 241–277.
2. Аристотель. Политика / Аристотель ; [пер. с древнегреч. С. А. Жебелева ; под ред. А. И. Доватура] // Аристотель. Сочинения : в 4 т. / Аристотель. — М. : Мысль, 1975–

1983. — Т. 4 : Никомахова етика; Большая этика; Политика; Поэтика. — 1983. — С. 375–644. — (Философское наследие; т. 90).
3. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Йо-

- сип Іванович Горінецький. — К., 2005. — 20 с.
4. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс; [пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко]. — К.: Основи, 2001. — 1463 с.
5. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле (1914–1920) / Дмитро Дорошенко. — Мюнхен: Українське Видавництво, 1969. — 543 с.
6. Клочков М. В. Генерал-прокуроры при Павле I / Михаил Васильевич Клочков // Журнал Министерства юстиции. — 1912. — № 4. — С. 96–148.
7. Ключевский В. О. Курс русской истории / В. О. Ключевский // Ключевский В. О. Сочинения: в 9 т. / В. О. Ключевский; ред. В. А. Янин. — М.: Мысль, 1987–1990. — Т. IV: Курс русской истории. Ч. IV. — 1989. — 398 с.
8. Конституції зарубіжних країн: навч. посібник / [авт.-упоряд.: В. О. Сergyоїн, Ю. М. Коломієць, О. В. Марцеляк та ін.; ред. В. О. Сergyоїн]. — Харків: ФІНН, 2009. — 664 с.
9. Конституція України: за станом на 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
10. Муравьев Н. В. Прокурорский надзор в его устройстве и деятельности. Пособие для прокурорской службы: в 2 т. / Николай Валерианович Муравьев. — М.: Университетская типография, 1889. — Т. 1: Прокуратура на Западе и в России. — 1889. — 552 с.
11. Мурашин Г. О. Прокуратура / Г. О. Мурашин // Юридична енциклопедія: у 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемпученко (голова) та ін.]. — К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998–2004. — Т. 5: П–С. — 2003. — С. 159.
12. Мычко Н. И. Европейская система прокуратур / Н. И. Мычко, Н. А. Голова. — Донецк: Изд-во «Ноулидж» (донецкое отделение), 2011. — 487 с.
13. О суде: Декрет Совета Народных Комиссаров от 24 ноября 1917 г. // Собрание узаконений и распоряжений Рабочего и Крестьянского правительства. — 1917. — № 4. — Ст. 50.
14. Общая теория права и государства: учебник / [Афанасьев В. С., Герасимов А. П., Гойман В. И. и др.]; под ред. В. В. Лазарева. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М.: Юристъ, 1996. — 472 с.
15. Панарин А. С. Политология. Западная и Восточная традиции: [учебник для вузов] / А. С. Панарин. — М.: Книжный дом «Университет», 2000. — 320 с.
16. Проблемы общей теории права и государства: учебник для вузов [Варламова Н. В., Соколова Н. С., Четвернин В. А. и др.]; под ред. В. С. Нерсесянца. — М.: НОРМА — ИНФРА-М, 1999. — 832 с.
17. Прокуратура України: Академічний курс: Підручник / [Сухонос В. В., Лакизюк В. П., Гришаско А. Р., Руденко М. В.]; за ред. В. В. Сухоноса. — Суми: Університетська книга, 2005. — 566 с.
18. Революционное правительство во Франции в эпоху Конвента (1792–1794): сборник документов и материалов / [пер. с фр. Н. П. Фрейберг; ред. Н. М. Лукин]. — М.: Изд-во Ком. академии, 1927. — 719 с.
19. Сунь Ятсен. Конституция пяти властей / Сунь Ятсен; [пер. с кит.] // Сунь Ятсен. Избранные произведения / [отв. ред. С. А. Тихвинский]. — [2-е изд., исправ. и доп.]. — М.: Наука, 1985. — С. 641–656.
20. Сухонос В. В. Институт главы держави в конституційному праві: [монографія] / Володимир Вікторович Сухонос; [наук. ред. О. В. Скрипнюк]. — Суми: УАБС НБУ, 2011. — 339 с.
21. Сухонос В. В. Організація і діяльність прокуратури в Україні: історія і сучасність: [монографія] / Віктор Володимирович Сухонос; [наук. ред. Ю. С. Шемпученко]. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. — 348 с.
22. Сухонос В. В. Прокуратура в державному механізмі Російської імперії після судової реформи 1864 року: [монографія] / Віктор Володимирович Сухонос; передм. Г. П. Середи; [наук. ред. Ю. С. Шемпученко]. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2012. — 104 с.
23. Федералист. Политические эссе А. Гамильтона, Дж. Мэдисона и Дж. Джея / [Под общ. ред. и с предисл. Н. Н. Яковлева; коммент. О. А. Степановой]. — М.: Прогресс-Литера, 1994. — 568 с.
24. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства: в 2 т. / И. Я. Фойницкий. — СПб.: Альфа, 1996–1996. — Т. 1: Вводная часть. Судебные установления. — 1996. — 607 с.
25. Шемпученко Ю. С. На перехресті століть. Вибрані праці / Ю. С. Шемпученко. — К.: Юридична думка, 2010. — 608 с.

REFERENCES:

1. Aldanov M. (1995). *Fuk'e-Tenvil'* [Fouquier-Tenvil]. Sochineniya: v 6 kn., Kn. 2: Ocherki [Works: in 6 books]. Moscow. Novosti. Book 2: Essays. P. 241–277. [in Russian].

2. Aristotel (1983). *Politika* [Politics]. Sochineniya : v 4 t., T. 4 [Works: in 4 volumes]. Moscow. Mysl. Vol. 4. P. 375–644. [in Russian].
3. Gorineckij J. I. (2005). *Pravooboronna funkciya derzhhav centralnoyi Yevropy: teoretichni i praktichni aspekti* [The Law Enforcing Function of the States of Central Europe: Theoretical and Practical Aspects]. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
4. Dejvis N. (2001). *Yevropa: Istorija* [Europe: History]. Kyiv. Osnovi. 1463 p. [in Ukrainian].
5. Doroshenko D. (1969). *Moyi spomini pro nedavnye-minule (1914–1920)* [My memories of the recent-past (1914–1920)]. Munich. Ukrayinske Vidavnistvo. 543 p. [in Ukrainian].
6. Klochkov M. V. (1912). *General-prokurory pri Pavle I* [Prosecutors General at Paul I]. ZHurnal Ministerstva yusticii [Journal of the Ministry of Justice]. 4. P. 96–148. [in Russian].
7. Klyuchevskij V. O. (1989). *Kurs russkoj istorii* [Course of Russian History]. Sochineniya : v 9 t., T. 4 [Works: in 9 volumes]. Moscow. Mysl. Vol. 4. 398 p. [in Russian].
8. *Konstituciji zarubizhnih krayin* (2009) [Constitution of foreign countries]. Kharkiv: FINN. 664 p. [in Ukrainian].
9. *Konstituciya Ukerayini* (1996) [The Constitution of Ukraine]. Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukerayini [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine]. 30. art. 141. [in Ukrainian].
10. Murav'yov N. V. (1889). *Prokurorskij nadzor v ego ustrojstve i deyatel'nosti. Posobie dlya prokurorskoj sluzhby* [Prosecutor's supervision in its structure and activities. A manual for the prosecutor's service] : v 2 t., T. 1 [in 2 volumes]. Moscow. Universitetskaya tipografiya. Vol. 1. 552 p. [in Russian].
11. Murashin G. O. (2003). *Prokuratura* [The Prosecutor's Office]. Yuridichna enciklopediya : u 6 t. [Legal Encyclopedia: at 6 vols]. Kyiv. «Ukrayinska enciklopediya» im. M. P. Bazhana. Vol. 5. P. 159. [in Ukrainian].
12. Mychko N. I., Golova N. A. (2011). *Evropejskaya sistema prokuratur* [European system of prosecutors]. Donetsk. Noulidzh. 487 p. [in Russian].
13. *O sude : Dekret Soveta Narodnyh Komissarov* (1917) [On the Court: Decree of the Council of People's Commissars]. Sobranie zakonov i rasporiyazhenij Rabochego i Krest'yanskogo pravitel'stva [Collection of legalizations and orders of the Workers 'and Peasants' Government]. 4. art. 50. [in Russian].
14. *Obschaya teoriya prava i gosudarstva* (1996) [General theory of law and state]. Moscow. Yurist. 472 p. [in Russian].
15. Panarin A. S. (2000). *Politologiya. Zapadnaya i Vostochnaya tradicii* [Political science. Western and Eastern traditions]. Moscow. Universitet. 320 p. [in Russian].
16. *Problemy obshej teorii prava i gosudarstva* (1999) [Problems of the general theory of law and the state]. Moscow. NORMA — INFRA-M. 832 p. [in Russian].
17. *Prokuratura Ukraini: Akademichnij kurs* (2005) [Prosecutor's Office of Ukraine: Academic course]. Sumy. Universitets'ka kniga. 566 p. [in Ukrainian].
18. *Revolucionnoe pravitel'stvo vo Francii v ehpbnu Konventa (1792–1794) : sbornik dokumentov i materialov* (1927) [Revolutionary government in France in the era of the Convention (1792–1794): a collection of documents and materials]. Moscow. Izdatelstvo Kommunisticheskoy akademii. 719 p. [in Russian].
19. Sun' Yatsen (1985). *Konstituciya pyati vlastej* [Constitution of the five authorities]. Izbranye proizvedeniya [Selected works]. Moscow. Nauka. P. 641–656. [in Russian].
20. Suhonos V. V. (2011). *Institut glavi derzhavi v konstitucijnomu pravi* [Institute of the Head of State in Constitutional Law]. Sumy. UABS NBU. 339 p. [in Ukrainian].
21. Suhonos V. V. (2004). *Organizaciya i diyalnist prokuraturi v Ukerayini: istoriya i suchasnist* [Organization and activities of the prosecutor's office in Ukraine: history and modernity]. Sumy. Universitets'ka kniga. 348 p. [in Ukrainian].
22. Suhonos V. V. (2012). *Prokuratura v derzhavnomu mehanizmi Rossijskoy imperiji pislya sudovoy reformi 1864 roku* [Prosecutor's Office in the State Mechanism of the Russian Empire after the judicial reform in 1864]. Sumy. Universitets'ka kniga. 104 p. [in Ukrainian].
23. *Federalist. Politicheskie esse A. Gamiltona, Dzh. Mebdisona i Dzh. Dzheya* (1994) [Federalist. Political essays by A. Hamilton, J. Madison and J. Jay]. Moscow. Progress-Litera. 568 p. [in Russian].
24. Fojnickij I. Ya. (1996). *Kurs ugolovno sudoproizvodstva* [The course of criminal proceedings] : v 2 t., T. 1 [in 2 volumes]. St. Petersburg. Alfa. Vol. 1. 607 p. [in Russian].
25. Shemshuchenko Yu. S. (2010). *Na perebresti stolit. Vibrani pracj* [At the crossroads of centuries. Selected Works]. Kyiv. Yuridichna dumka. 608 p. [in Ukrainian].

**Eurasian Academic
Research Journal**

2018. № 6 (24)

Format 70x108/16

Type. Garamond

Paper offset. Digital printing. Conv. p. sh. 11,29

Order. № 24. 30.06.2018. Circulation 300 copies.

Publisher: Non-governmental organization «Eurasian Social Sciences Association»

Sayat-Nova Street 8/17 Yerevan, ARMENIA, 0001

E-mail: earj.info@gmail.com

Certificate subject of publishing 03U1056429

Registered by the Central Authority of the State Register 18.04.2016

Registration number 211.171.906429

<http://www.earj.org/>

Yerevan 2018

Eurasian Academic
Research Journal

- Law • Economics •
- Public administration •
- Social sciences •